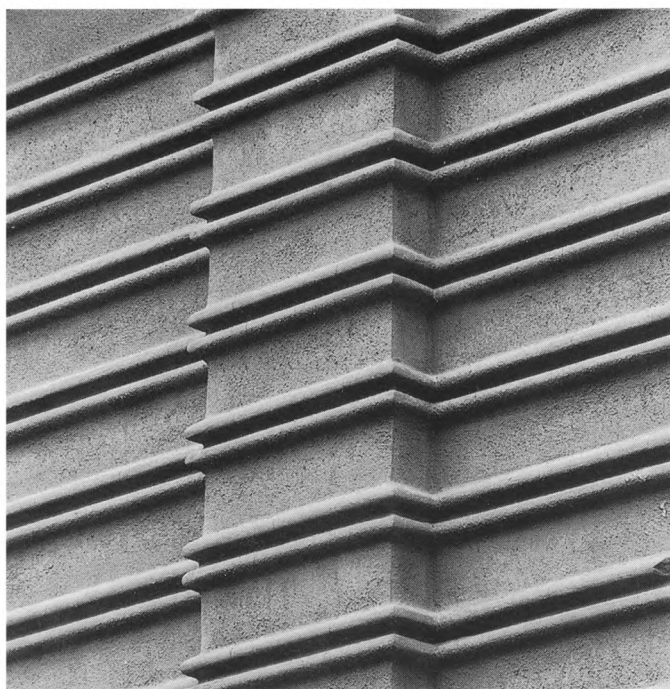

ULOGA UMJETNIČKE MAKRO FOTOGRAFIJE U MUZEJSKO- IZLOŽBENOM PROJEKTU “URBANIZAM I ARHITEKTURA RIJEKE: 1868.-1945. (historicismam-secesija-moderna)”

Daina Glavočić
Moderna galerija
Rijeka

Kada je 1995. godine Stručno vijeće Moderne galerije (tada još pod ravnateljstvom Berislava Valušeka i na njegovu inicijativu) prihvatilo dugoročni program rada na višegodišnjemu muzejskom projektu istraživanja, stručne obrade i prikaza povijesne riječke arhitekture – bilo je logično izabrati fotografa Damira Fabijanića za ravnopravnog suradnika u ekipi povjesničara umjetnosti i arhitekata, koja je bila angažirana na tome muzejskom projektu. Već je u prvim kontaktima Fabijanić iskazao jasnu koncepciju svojeg udjela i načina suradnje s riječkom Modernom galerijom, koja još uvijek traje na obostrano zadovoljstvo i tema je ovog napisa. Prvenstveno kroz stare nacрте ali i putem vrlo rječite autorske fotografije, sukcesivnim prikazom na trima izložbama, Moderna je galerija željela Riječanima približiti vrijedno graditeljsko naslijeđe Rijeke od 1868. (dolazak Mađara na vlast u Rijeci) do 1945. (kraj Drugoga svjetskog rata), ne bi li skrenula pozornost gradske javnosti na lijepe, a većinom

Fotografija koju je Damir Fabijanić snimio za projekt “Urbanizam i arhitektura Rijeke: 1868.–1945. (historicismam-secesija-moderna)”

© Damir Fabijanić

zapuštene objekte historicizma, secesije i moderne, kako bi ih Riječani bolje upoznali, vrednovali i zaštitili.

Znajući za onu da “jedna slika govori koliko tisuću riječi”, u katalogima dviju već prikazanih izložbi (secesije i moderne) tekstovi su opremljeni obiljem fotografija. Uz izložene stare razglednice i originalnu projektnu dokumentaciju iz Državnog arhiva u Rijeci, na izložbi su najznačajnije i najljepše zgrade prezentirane sugestivnim makro kolor fotografijama - ali ne dokumentarnog tipa, već Fabijanićevom umjetničkom fotografijom, autorskom interpretacijom zgrada secesijske i moderne arhitekture videne i domišljene shvaćanjem uloge samog medija u odnosu na sadržaj.

U vrijeme stručne obrade građe i pripreme za izložbu *Arhitektura moderne* 1995. i *secesije* 1998., Fabijanić je pozivan u Rijeku na nekoliko dana snimanja (nikad više od tri), te su mu autori tekstova signalizirali objekte koji su im važni i nezaobilazni za prikaz u tekstu ili na izložbi. Fabijaniću je, uz izbor tehnike, prepušten trenutak i kut snimanja, te naročito izbor (s fotografskog stajališta) njemu interesantnih detalja zgrade, kao i format same fotografije. Vrijednost i doprinos Fabijanićeva rada ovom muzejskom projektu pokazala se ne samo u jedinstvenosti njegova autorskog stava, već i u njegovoj sposobnosti da odvoji interpretaciju neke specifične arhitekture od puke faktografije i dokumentarnosti.

Neke standarde i tehničke uvjete koje je fotograf postavio Modernoj galeriji kao organizatoru, ali i svim članovima ekipe, nastojalo se zadovoljiti, a vrlo se važnom pokazala uporaba kamiona s košarom na autodizalici. Na taj se način fotograf mogao maksimalno približiti objektu snimanja i postići izvanredne totale, poglavito visokih zgrada, bez iritirajućeg efekta “rušenja linija”. Bez obzira na fotoaparat 6x9 s korekcijom rušućih linija, koji je preduvjet bilo kojem snimanju većih arhitektonskih zdanja, Fabijanić je pri svakom posjetu Rijeci povećavao količinu i kvalitetu tehnike koju je donosio za snimanje. Posebne će efekte za prikaz urbanističke situacije i planskog razvoja centra Rijeke za vrijeme mađarske i talijanske uprave imati fotografije snimane iz aviona, načinjene još 1998. jednom povoljnom prilikom u sklopu pripremnih radova zadnje u nizu - izložbe arhitekture historicizma.

Kako u Rijeci nema dobro opremljenih fotolaboratorija, makrofotografije su razvijane i kopirane u Zagrebu, u DUC studiju prema uputama i pod nadzorom Damira Fabijanića. Iako sam kao voditeljica projekta te autorica nekih tekstova i postavljala izložbu, pri odabiru formata neprestano sam se konzultirala s fotografom, signaliziravši broj i dimenzije kolor fotografija za izlaganje. Fabijaniću je s punim povjerenjem prepuštena korekcija dimenzija i formata nekih motiva kada je on to smatrao potrebnim. Dimenzije fotografija na izložbi kretale su se od 100 x 70 cm do 25 x 25 cm, ovisno o motivu, veličini prikaza, važnosti zdanja i kombinaciji s drugom fotografijom ili nacртом pod istim uniformnim okvirima 100 x 70 cm. Nastojalo se isti princip prezentacije zadržati pri postavu uokvirenih eksponata za sve izložene, tj. prezentirane objekte.

Prilikom izrade grafičkih rješenja za pozivnicu, plakat, naslovnicu kataloga također su bila dragocjena grafičko-

urednička iskustva fotografa Damira Fabijanića, koji je uvijek predlagao najbolje i "najfotogeničnije" snimke za potrebe sitnog propagandnog muzejskog tiska (set razglednica, propagandni deplijan) računajući na vizualni efekt fotografija kad se one budu nadopunjavale tekstom, kao i onih velikih, na plakatima za vanjski, gradski prostor.

Po dovršetku i treće izložbe - *Arhitekture historicizma u Rijeci*, od svih će se triju izložaba odabrati najbolji, najkvalitetniji i najljepši objekti odnosno najuspjelije fotografije, kako bi se složila pregledna četvrta, putujuća izložba *Riječkog urbanizma i arhitekture* u vremenskom rasponu od 1867. do 1945.

Fabijanićeve će kolor makrofotografije na toj izložbi dobiti središnje mjesto.

Svekolike mnogobrojne Fabijanićeve fotografije sačuvane po završetku izložbe kao muzejsko vlasništvo, potakle su Stručno vijeće Moderne galerije da načini izbor onih najefektnijih, koje svojom kompozicijom, sadržajem i tehničkom kvalitetom mogu zadovoljiti i estetske kriterije po kojima bi ušle u obzir za buduću Zbirku suvremene autorske fotografije, koju tek planiramo ustrojiti unutar fundusa Moderne galerije Rijeka.

Naime, još se sredinom devedesetih u Modernoj galeriji počelo ozbiljnije razmišljati o formiranju nove, zasebne *Zbirke fotografija 20./21.st.* koje bi svojim sadržajem i tehnikom bile primjerene osnovnoj skupljačkoj koncepciji, profilu, usmjerenju i djelovanju Moderne galerije Rijeka, specijaliziranog muzeja moderne i suvremene umjetnosti. Već su 60-ih godina došle u muzej donacijama ili pohranom neke umjetničke fotografije (Szabo). Treba istaknuti niz crno bijelih umjetničkih fotografija značajnog riječkog arhitekta Igora Emilija koji se uz svoj projektantski rad bavio akvarelom i fotografijom. Njegove su fotografije crno-bijele, kaširane, kvadratnog formata, a pripadaju ciklusu "*Oblik i struktura*" koji je nastajao od 1958. One su bile izložene na Emilijevoj samostalnoj izložbi 1962. u Modernoj galeriji u Rijeci, gdje su i sačuvane, te ponovno prikazane u sklopu *Retrospektivne izložbe Igora Emilija*, postavljene u Muzeju grada Rijeke potkraj 1999. godine. Kako je u svojim godišnjim programima Moderna galerija nastojala uza suvremena zbivanja na sceni likovnosti prikazati pregledne izložbe fotografa iz drugih zemalja, mladih umjetnika, te domaće autorske fotografske opuse, tako se donacijama povećavao broj fotografija (D. Fabijanić, R. Dokmanović), a bilo je i pokušaja otkupa (Serrano). Nerijetka je pojava znatnog angažmana fotografskog medija u sklopu koncepta, prostornih instalacija i kompleksnih projekata suvremenih stvaralaca (B. Štokelj, S. Đukić, V. Delimar, Ž. Jerman...), gdje se gubi klasična prezentacija, proizvodnja i interpretacija fotografije, pa takva djela ne spadaju u *Zbirku fotografija*.

Bez obzira na to što još uvijek nije definirana precizna skupljačka koncepcija, plan rasta, razvoja i postava buduće *Zbirke fotografija*, Stručno vijeće Moderne galerije je 1998. godine izdvojilo najuspjeliji Fabijanićeve fotografije iz dosadašnjih izložaba o riječkoj arhitekturi, prihvativši ih kao inicijalnu akviziciju za buduću, novu *Fotografsku zbirku* muzejskog fundusa Moderne galerije Rijeka.

Fotografija koju je Damir Fabijanić snimio za projekt "Urbanizam i arhitektura Rijeke: 1868.–1945. (historicizam-secesija-moderna)"
© Damir Fabijanić

Summary

The Role of Art (Macro) Photographs in the Museum and Exhibition Project "Town Planning and Architecture in Rijeka: 1868-1945 (Historicism-Secession-Modern Architecture)"

The aim of the Modern Gallery was to use primarily old blueprints and very expressive photographs in a successive presentation of three exhibitions in order to present the valuable architectural heritage of Rijeka from 1868 (the beginning of Hungarian rule in Rijeka) to 1945 (the end of World War II). The objective was to draw the attention of the public to beautiful, and yet mainly dilapidated buildings that range in style from historicism, secession to modern architecture, so that the people of Rijeka would get to know them better, as well as value and protect them.

Since a picture is worth a thousand words, it was logical to select the photographer Damir Fabijanić as an equal associate in the team of art historians and architects that was involved in this museum project. The value and contribution of Fabijanić's work was evident not only in the uniqueness of his artistic approach, but also in his ability to separate the interpretation of a specific piece of architecture from the mere presentation of objective facts and documentation.